

חלופות לרצועת עזה לאחר המערכה מול איראן

עופר גוטרמן, אודי דקל | 18 במאי 2026

עיקרי הדברים

תשומת הלב לרצועת עזה צפויה להתחדש ככל שתדעך המערכה עם איראן. חמאס מנצל בינתיים את הוואקום האסטרטגי לשיקום שלטונו ויכולותיו הצבאיות, בעוד מתווה טראמפ תקוע ו"מועצת השלום" מתקשה מקצועית, תפעולית ותקציבית לקדם את יעדיה המוצהרים. סוגיית הפירוז נותרת לכודה בין דרישת ישראל לפירוק מלא ומיידי של חמאס מנשקו לבין משיכת הזמן של הארגון.

בפני ישראל שלוש חלופות עיקריות: (1) חידוש המאמץ ליישום מלא של מתווה טראמפ בכל הרצועה, הכרוך בסיכון ל"פירוז מדומה" ותלוי בהסכמת חמאס; (2) חלופה דיפרנציאלית, שתתחיל בשיקום אזורים שטוהרו מחמאס ותמשיך בשחיקתו באזורים שבשליטתו, אך זו חשופה לשיבוש אלים ולהנצחת חלוקת הרצועה; (3) חזרה למלחמה ולכיבוש הרצועה, הכרוכים במחירים צבאיים, כלכליים ומדיניים כבדים ביותר לישראל.

ההמלצה המרכזית היא להימנע מהמשך הסטטוס-קוו, שמבסס את שלטון חמאס, ולאמץ גישה יוזמת: תחילה לאפשר את יישום מתווה מלאדנוב של פירוז מדורג - נשק כבד תחילה, תוך תיאום מראש עם ממשל טראמפ לגבי המצבים שיצדיקו הפעלת כוח ישראלית. אם חמאס יערים קשיים, לעבור ליישום חלופה דיפרנציאלית: כניסת ועדה אזרחית ומשטרה פלסטינית לאזורים "ירוקים" שטוהרו מחמאס (עם אחריות ביטחונית ישראלית גוברת במודל איו"ש); במקביל, גריעת יכולות ושחיקת משילות חמאס ב"אזור האדום" ואף כרסום הדרגתי בשטחי השליטה שלו. חלופת חזרה למלחמה וכיבוש צבאי צריכה להישמר כחלופת גיבוי אחרונה בלבד, כשיישומה מותנה בגיבוש מראש של אסטרטגיית יציאה והימצאות כתובת אפקטיבית להעברת האחריות האזרחית לידיה.

****

רצועת עזה לאחר המערכה באיראן

תשומת הלב האמריקנית, האזורית והישראלית לרצועת עזה צפויה לגבור מחדש, ככל שהמערכה מול איראן ("שאגת הארי" / "זעם אפי") תדעך. עד כה, הסטת הקשב לזירות איראן ולבנון יצרו וואקום אסטרטגי שחמאס ניצל במלואו: הארגון לא עמד בדרישה להתפרק מנשק בתוך 60 יום, דחה את מתווה מלאדנוב לפירוז, ותחת זאת התמקד בשיקום מהיר של מערכיו הצבאיים והאזרחיים. שיקום המשילות של חמאס ניכר היטב בשטח, כאשר ציר מרכזי באסטרטגיית ההשרדות שלו הוא השתלטות שיטתית על הסיוע ההומניטרי, המשמש לו ערוץ משילות ומימון ומבטיח את תלות האוכלוסייה בו.

מנגד, מדיניות ישראל מכוונת אמנם למניעת התעצמות חמאס, אך היא מוגבלת באופייה. בעוד צה"ל שומר על חופש פעולה במרחב הביטחוני שתחת שליטתו ("השטח הירוק") ואף הרחיב מעט את אזור

השליטה שלו מעבר לקו הצהוב (לאזור המכונה "הקו הכתום"), הוא פועל באופן מצומצם בלבד לפגיעה בתשתיות חמאס בעומק השטח שבשליטת הארגון ("האזור האדום"). התוצאה היא חלוקה דה-פקטו של הרצועה המאפשרת לחמאס לשמר אחיזה באוכלוסייה ובחלק מהשטח, ללא חיכוך מתמיד עם ישראל.

ברקע נמשכת מציאות הומניטרית ותשתיתית קשה ברצועה, המהווה משקולת על כל פתרון שלטוני גם אם אינה מגיעה לכדי אסון הומניטרי. לפי [דוח הבנק העולמי מאפריל 2026](#), הנזק הישיר לתשתיות ברצועה מוערך ב-35.2 מיליארד דולר, ולמעלה מ-60% מיחידות הדיור נפגעו. כ-1.9 מיליון עזתים עדיין עקורים, וברצועה כ-68 מיליון טונות הריסות רוויית בנפלים ובתחמושת שלא התפוצצה (EO) החוסמות אפשרות לשיקום פיזי. סך צרכי השיקום מוערך [ביותר מ-70 מיליארד דולר](#).

לרשות הפלסטינית שמור תפקיד בקידום תוכנית טראמפ, אך היא נוקטת אסטרטגיית המתנה מכוונת. אבו מאזן נמנע מלקפוץ לתוך "המיטה החולה" של ניהול אזרחי של רצועת עזה בשלב זה, צופה בקשיי היישום של מתווה טראמפ ומציב תנאים נוקשים לחזרתו לשם. ברקע לכך, ההבנה שישראל אינה מעוניינת לאפשר לרשות דריסת רגל ברצועה, לצד הקשב שהרשות מפנה לתחזוק מעמדה ביהודה ושומרון בצל הלחץ הגובר עליה מצד ישראל. מעבר לכך, עולה הרושם שהרשות חוששת דווקא מהצלחת הוועדה האזרחית הפלסטינית הטכנוקרטית לרצועת עזה (National Committee for NCAG) - the Administration of Gaza, מחשש שתוביל לייבוא המודל הזה ליהודה ושומרון ולהחלפתה בישות טכנוקרטית א-פוליטית.

חוסר ההתקדמות בתוכנית טראמפ נובע גם מקשיי ההתמסדות של "מועצת השלום" (Board of Peace - BoP) הסובלת מבעיות תפעוליות ומפערי מימון לנוכח עלות השיקום. בניית כוח הייצוב והפיקוח הבינלאומי (International ISF) - Stabilization Force טרם הבשילה, ומערך השיטור הפלסטיני האמור לאכוף סדר ציבורי מטעם הוועדה הטכנוקרטית טרם הוקם (ככל הידוע מתקיימת הכשרה של מאות אנשי כוח בעוד שהצורך הוא באלפים ואף למעלה מכך).

סטטוס המשא ומתן ליישום שלב ב' של תוכנית טראמפ

על אף הסטת הקשב למערכה מול איראן, ממשל טראמפ ממשיך להפגין מחויבות עקרונית לקידום תוכנית 20 הנקודות ([החלטת מועבי"ט 2803](#)) כמעטפת המדינית המארגנת לייצוב הרצועה. שליחים מטעם הממשל מקיימים מגעים מול חמאס, כשבמוקד סוגיית פירוק הארגון מנשקו.

במרכז המשא ומתן עומדת **תוכנית בת חמישה שלבים** שגיבש ראש הוועד המנהל של מועצת השלום לעזה, ניקולאי מלאדנוב והגיש לחמאס. התוכנית עוסקת למעשה **בשלב ב' של תוכנית טראמפ**, וכוללת את העקרונות הבאים:

- **פריסה והעברת אחריות.** העברת האחריות האזרחית והביטחונית לוועדה האזרחית (NCAG) וכניסתה יחד עם כוחות משטרה פלסטיניים לרצועה, במקביל לפריסת כוח הייצוב הבינלאומי (ISF).
- **שלביות בפירוק הנשק.** ראשית נשק כבד (רקטות, מטענים) ונטרול מנהרות וסדנאות ייצור והרכבת אמצעי לחימה; נשק אישי יטופל בשלב מאוחר יותר.
- **הדדיות בין קצב הפירוז לקצב נסיגת צה"ל.**
- **צעדים מוגדרים לאימות פירוק הנשק** באמצעות ה-ISF. הקמת ועדה ביטחונית לרישום ואיסוף נשק קל ואישי.

- **מסלולי חנינה** - שילוב מחדש של חמושים לשעבר בחיים האזרחיים.
- סעיפים אחרים בתוכנית קובעים, בין השאר, שכניסת חומרי שיקום לרצועת עזה, לרבות חומרים דו-שימושיים, תותר רק לאזורים הנשלטים על ידי NCAG ואשר פירוק הנשק אומת בהם.

ליבת המתווה הינה החתירה למצב של "רשות אחת - חוק אחד - נשק אחד": הוצאת חמאס והפלגים מכל שליטה ישירה או עקיפה ברצועת עזה, הפסקת פעילותם הצבאית, איסוף ורישום נשק, שילוב חלק מהפעילים במשטרה לאחר בדיקות, ומתן פיצויים או תפקידים אזרחיים לאחרים. ההיגיון של התוכנית הוא שהפירוז יסיר את הצורך הביטחוני במצור והגבלות על עזה ויפתח את הדרך לתמורות אזרחיות - שיקום, תנועה חופשית יותר, מעברים, דיור ותשתיות.

חמאס נמנע מדחיית המתווה שהציע מלאדנוב לשלב ב', באמצעות **דרישה שקודם לכן תשלים ישראל את עמידתה בהתחייבויותיה לשלב א'**: הפסקת התקיפות, נסיגה משטחים שממערב לקו הצהוב, הכנסת סיוע ותחילת שיקום בהיקף מוסכם; ולצידם אף דרישה לפירוק המיליציות (חמולות) הנתמכות בידי ישראל. כל זאת כדי "ליצור את התנאים הדרושים" בראייתו לדיאלוג רציני על שלב ב'. חמאס מגלה נכונות לדון על שלב ב', לרבות פירוק הנשק, לפני שלשיתנו ישראל תמלא את התחייבויותיה בשלב א', אך לא נכון לממש בפועל רכיבים בשלב ב' עד להשלמת שלב א'. בנוסף, הוא מוכן לכניסה מיידית לרצועה של NCAG, אך שואף לשמור בידיו את כל מנופי הכוח שלו לפני שינוי התנאים בשטח.

הקווים האדומים של חמאס: (1) מסרב לקשור את נסיגת צה"ל ישירות לקצב הפירוז. מבחינתו, הקישור יאפשר לישראל להחזיק בשטח, להמשיך ללחץ, ולדרוש עוד ועוד צעדים לפני נסיגה; (2) נשק קל הוא קו אדום. חמאס עשוי לגלות גמישות טקטית לגבי נשק כבד, רקטות, חלק מתשתיות תת-קרקעיות או מתקני ייצור, אך מתנגד לוותר על נשק אישי של פעיליו, משום שזו תעודת הביטוח האחרונה שלו מול ישראל, יריבים פנימיים, חמולות ומיליציות מתחרות והאפשרות שיווד מהמנגנונים החדשים; (3) מתעקש על הישרדות פוליטית ומוסדית וכן חותר להיטמע במנגנוני המשילות, השיטור והשיקום, להשפיע מאחורי הקלעים, וליהנות מפירות השיקום בלי לשאת לבדו בנטל האזרחי.

ישראל מסתייגת אף היא מהמתווה: היא מתנגדת למיקוד הראשוני בנשק כבד בלבד, דוחה את רעיון "הגמישות בלוחות הזמנים", הסותר לדידה את הדרישה לפירוז מהיר ומוחלט, ומסרבת לנסיגת כוחותיה כל עוד תהליך הפירוז אינו ממשי ואפקטיבי.

הפער בין ציפיית חמאס להשתלב במנגנונים תוך שמירה על נשקו הקל לבין דרישת ישראל לפירוז מלא, הופך את יישום המתווה במתכונתו הנוכחית ללא בר-ביצוע ומחייב בחינת חלופות. לפי [דיווחים עדכניים](#), מלאדנוב מטעם מועצת השלום שוקל לזנוח את התוכנית ליישום מלא של מתווה טראמפ, ולעבור ל-Plan B - חלופה דיפרנציאלית שמסתמכת על סעיף 17 בתוכנית עשרים הנקודות, וקובעת כי ניתן להתקדם גם ללא הסכמת חמאס, באמצעות יישום חלקי של התוכנית, רק באזורים מטוהרים משליטת הארגון. בתוך כך, הפער בין הצורך האמריקאי-בינלאומי ביצירת מגמת התקדמות חיובית ובהתנעת שיקום דחוף לבין לוחות הזמנים הארוכים הנדרשים לפירוז פיזי ופירוק מסגרות חמושות, **משחק לידי אסטרטגיית משיכת הזמן של חמאס.**

ניתוח שחקנים: אינטרסים ועמדות על פי תובנות מסימולציות

ניתוח עמדות השחקנים סביב יישום מתווה טראמפ חושף חסם יסוד אחד המשותף לישראל ולחמאס: בעיית ה-BATNA (Best Alternative to a Negotiated Agreement - החלופה הטובה ביותר להסכם במשא ומתן). סימולציה שנערכה באחרונה **במכון למחקרי ביטחון לאומי** (משחק תפקידים בהשתתפות מומחים ובסיוע שחקנים שאינם אנושיים - AI agents) - המחישה כי חמאס, ישראל, ובמידה רבה גם הרשות הפלסטינית - מעדיפות את הסטטוס-קוו הקיים על פני אימוץ מלא של המתווה. חוסר האמון ההדדי והדרישות הנוקשות מובילים לכך שישראל מעדיפה להחזיק במרחב ביטחוני משופר באזור ה"ירוק" לאורך זמן, ואילו חמאס מעדיף לשמר את שלטונו באוכלוסייה ב"אזורים האדומים" על פני התפרקות מנשק אל מול עתיד לא ודאי.

עם זאת, תוצאות המערכה באיראן ובלבנון, עשויות להשפיע על מערך האילוצים של השחקנים המרכזיים:

ישראל: חתירה לפירוז מוחלט וסירוב ל"מודל לבנוני" - עמדת הבסיס הישראלית מתאפיינת בדרישה לפירוז מלא, בשמירה על חופש פעולה מבצעי מול איומים והתעצמות מחודשת של חמאס ובהתנגדות להשתלבות אנשיו במנגנונים האזרחיים והביטחוניים. המערכה באיראן צפויה לחזק עמדה זו: ישראל תמשיך להתנגד ל"מודל לבנוני" ברצועת עזה, קרי התבססות צבאית של חמאס והיטמעות במנגנונים האזרחיים, ותתעקש על פירוק הארגון מנשקו ופירוז הרצועה כתנאי סף להתקדמות בשיקום. הדרישה הגורפת לפירוז לפני שיקום מציבה את ישראל במסלול התנגשות אפשרי עם לחץ אמריקאי והצורך להתניע תהליכי שיקום והתאוששות לנוכח המצב ההומניטרי ברצועה.

חמאס: הישרדות, משיכת זמן והסתננות למנגנונים - יעדו העליון של חמאס הוא הישרדות פוליטית ושימור כוחו. בעוד שברחבי בעולם תהליכי פירוק נשק אורכים בדרך כלל כעשור, לוח הזמנים האמריקאי קצר וחמאס מתכנן לנצל את הפער. הוא יציג (ולמעשה מציג כבר כעת) "גמישות טקטית" ביחס לדרישה ממנו להתפרק מנשק כבד, תוך דרישה מקבילה למנוע את התניית השיקום בפירוז, וציפייה לתמורות שיכללו השתלבות והיטמעות שלו במנגנונים החדשים. כך יוכל לשמר את מוקדי הכוח שלו, תוך שהנטל האזרחי ייפול על כתפי ה-NCAG. הגישה החיובית שממשיך לשדר הארגון מסייעת לו, בינתיים, לקנות זמן להמשך שיקום שלטונו ויכולותיו הצבאיות.

ארצות הברית (ממשל טראמפ): פוטנציאל סבלנות פוחתת למשיכות זמן - במהלך המערכה באיראן, העיסוק האמריקאי ברצועת עזה נותר בשוליים. סיום המערכה עשוי להחזיר את הקשב לזירה העזתית: במקרה של הצלחה באיראן (השגת הסכם שימנע מאיראן יכולת גרעין), יבקש הממשל למנף אותה להישגים בזירות נוספות ובכללן עזה; במקרה של כישלון וקיפאון, הוא עשוי לפנות להשגת הישגים בעזה כדי לעמעם את התוצאה הבעייתית באיראן. בשני התרחישים תגבר הנחישות לראות הישגים ותפחת הסבלנות לעמימות ולהתקדמות איטית. הממשל צפוי להקשיח לוחות זמנים ולהצבת אולטימטומים, תוך הבהרה שאי-עמידה בפירוז תעניק לגיטימציה לפעולה צבאית ישראלית. במקביל, הוא עשוי להיות פתוח יותר ליוזמות של שחקנים אזרחיים שאינן בהכרח לטובת ישראל, למשל יוזמות טורקיות וקטריות להרחבת מעורבותן האזרחית והביטחונית ברצועה.

הרשות הפלסטינית (אבו מאזן): דילמת הרלוונטיות - הרשות נוקטת אסטרטגיית המתנה, צופה בסיפוק בקשיי היישום ומקווה שהעולם יבין שהיא "הרע במיעוטו". אולם התייצבות המערכת האזורית לאחר המערכה באיראן עשויה להגביר

מחדש את הלחץ עליה. בתגובה, היא תדרוש עיגון רשמי ודריסת רגל במנגנונים ובתקציב במטרה להבטיח את שרידותה המוסדית, בלי לשלם את מחיר העימות הפיזי עם חמאס בשטח.

השחקנים האזוריים - המלחמה באיראן הסיטה את הקשב של השחקניות האזוריות מהרצועה אל ייצוב אזור המפרץ. התפתחות זו עשויה להיות שלילית לישראל ככל שטורקיה תנסה לנצל את המצב להגביר את השפעתה במגרש הפלסטיני, במקביל תפחת הנכונות של יתר השחקניות האזוריות להשקיע ברצועה, בדגש על איחוד האמירויות וערב הסעודית. בתוך כך, ניתן לסמן כמה כיוונים אפשריים בנוגע למדינות האזור:

- **קטר וטורקיה:** מחזיקות ביכולת היזק משמעותית. שתיהן חותרות לשמר את חמאס כשחקן פוליטי ומתנגדות להתניית השיקום בפירוז מוחלט. הגברת הלחץ האמריקאי עליהן "לספק את הסחורה" בנושא הפירוז תציב אותן בדילמה בין ריצוי וושינגטון לבין שמירת השפעתן מול חמאס. סביר שהן תנצלנה את גישתן הישירה לנשיא טראמפ כדי לכפות על הוועד המנהל של מלאדנוב הסדרות בעלות אופי המיטיב עם חמאס.
- **איחוד האמירויות:** בכוחה לאזן את ההשפעה השלילית של טורקיה וקטר מול טראמפ ולמלא תפקיד מוביל בשיקום, למשל בבניית "העיר ההומניטרית" במרחב רפיח ובניהול האזור הירוק (ויתכן גם לאזן את תפקידה הפוטנציאלי של הרשות הפלסטינית, באמצעות המעורבות שכנראה דחלאן מפעיל מאחורי הקלעים בפעילות ה-NCAG). עם זאת, תשומת הלב שלה כעת מופנית לנעשה במפרץ והיא אף מתנה את מעורבותה ברצועה בביטחון מוחלט (פירוז) ובאופק מדיני.
- **מצרים:** מצרים מחויבת אולי יותר מכל שחקנית אזורית אחרת להתקדמות תוכנית טראמפ, הן משום שיציבות הרצועה חיונית לביטחונה, והן מחשש שחלופות אלימות יותר יחדשו איומים ישירים לגבולה. עם זאת, גם לקהיר יש קווים אדומים, ובראשם אובדן הבלעדיות על מעבר רפיח. היא תדרוש שכל הסדרה תעבור דרכה ותעדיף לעכב צעדים דרסטיים שיפגעו בהשפעתה.

דינמיקות מערכתיות ותובנות רחב

מעבר לאינטרסים הפרטניים של כל שחקן, הסימולציות חשפו מספר מוקדי מתח מבניים שיכריעו את גורל יישום המתווה:

- **א-סימטריה בממד הזמן.** קיימת סתירה חריפה בין הזמן הנדרש לפירוז לבין לוחות הזמנים הנדרשים לשיקום תשתיות חיוניות ברצועת עזה. תהליכי פירוק ממשק (במתווה DDR - Disarmament, Demobilization and Reintegration) נמשכים כשמונה עד עשר שנים במתארי סכסוך דומים בעולם, ואילו הממשל האמריקאי זקוק ל"תמונות ניצחון" מהירות, ומנגד ההנהגה הישראלית אינה יכולה להתגמש בתביעותיה לפחות עד הבחירות בישראל, וכן תתקשה להכיל מציאות ארוכת טווח שבה חמאס נותר מעורב בניהול הרצועה. הפער משחק לידי חמאס, המבקש להרוויח זמן, והדרישה לתוצאות מהירות עלולה לדחוף את מועצת השלום לוותר על דרישות הליבה של הפירוז להתחיל בשיקום טרם פירוז אפקטיבי ולשלב את חמאס במנגנונים האזרחיים שיגובשו.
- **פרדוקסים של משילות - NCAG והרשות הפלסטינית.** הניסיון לכפות מסגרת אזרחית-טכנוקרטית צפוי להתקל בקשיים בהיעדר מונופול אמיתי ותקף על הכוח הפוליטי והצבאי. ובכל זאת, דווקא בשל חולשתה, הוועדה עשויה להפוך דה-פקטו למרחב הסכמה נדיר בין השחקנים, ובלבד שיוענקו לה מנופי השפעה ממשיים (אספקת סיוע, מים, חשמל, חינוך וסדר ציבורי). במקביל, הרשות הפלסטינית מצויה במתח בין סיוע להצלחת הוועדה, כחלופה לחמאס וכדי להפגין

רלוונטיות כלפי הקהילה הבינלאומית, לבין החשש שהצלחת הוועדה תוביל לרצון ישראלי ואמריקני לשכפל את המודל הטכנוקרטי ליהודה ושומרון על חשבונה.

- **היקף ההרס בעזה.** נזק נרחב במיוחד בתחומי הדיור, הבריאות, התשתיות, החקלאות והתעסוקה - הוא מנוף לחץ ניכר. אם השיקום יותנה במדדי פירוז מקומיים ויצור הבדל נראה לעין בין אזורים שנוקו מתשתיות טרור לבין אזורים שאינם מפורזים, דינו להיעשות מנוף פוליטי ממשי על חמאס.
- **היעדר מנגנון ניהול משברים.** הארכיטקטורה של "מועצת השלום" חסרה מנגנון ניהול משברים. האתגר המערכתי הוא "ללחוץ בלי לשבור": להפעיל לחץ על הצדדים בלי להביאם לנקודת שבירה שתחדש את האלימות. הדבר מחייב עיצוב של שסתומי לחץ - מנגנונים שיאפשרו לשחקנים הנדרשים לווייתורים לקבל במקביל תמורות ופיצויים.
- **משקל נגד במאזן הכוחות האזורי.** כדי לנטרל את יכולת ההיזק של קטר וטורקיה, יש לרתום את מצרים ואת איחוד האמירויות (שהאמון ביניהן נפגע בשל אי-התייצבות מיידית של מצרים לצד המפרציות בעקבות התקיפות האיראניות בתחומן). מצרים יכולה לקזז את ההשפעה הטורקית בשטח וסביר שלא תראה בעין יפה נוכחות תורכית גוברת ב"חצר האחורית" שלה בעזה (הגם שהצטרפותה לקוורטט המוסלמי הכולל גם את טורקיה, פקיסטן וערב הסעודית עשוי להגביל את חופש הפעולה שלה). האמירויות עשויות לשמש משקל-נגד לקטר מול הממשל האמריקאי, בזכות הקשרים המיוחדים שיש לבית המלוכה האמירתי בווינגטון והתנהלותן במהלך המערכה מול איראן. אולם הפעלת ציר מתון זה אינה מובנת מאליה ומחייבת את ישראל לבוא לקראת השחקניות הללו, לוותר על דפוסי פעולה חד-צדדיים, לגלות גמישות בשילוב מנגנוני הרשות הפלסטינית ובהצגת אופק מדיני.
- **חוסר מיצוי של המערכה הפיננסית.** התהליך נוטה להזניח את הערוץ הפיננסי: יש לקדם כלכלה דיגיטלית חלופית לכלכלה השחורה של הרצועה ודרוש מאמץ מערכתי להבטיח שמימון יגיע לפרויקטים הנכונים, וכן לשבור את מנגנון ה"פרוטקשן" והמיסוי העברייני שחמאס יפעיל כדי לשאוב כספים גם ממיזמי השיקום באזורים הירוקים.

חלופות להמשך יישום שלב ב'

חסמי העומק, קשיי המשא ומתן והעדפת ישראל וחמאס לשמר את הסטטוס-קוו החדש, **מובילים להנצחת שלטון חמאס ברצועה** ולשחיקת הלגיטימציה של התוכנית האמריקאית כולה. לכן עבור ישראל וחמאס זו החלופה היותר נוחה בשלב הנוכחי. עם זאת, על ישראל לבחון אסטרטגיות חלופיות להנעת שלב ב', על מנת לקחת את היוזמה לידיה ובהתאמה ללוח הזמנים הפוליטי של ממשל טראמפ (ושל ממשלת ישראל בשנת בחירות), שעשוי לתבוע הישגים מהירים לאחר המערכה באיראן. להלן ניתוח החלופות על יתרונותיהן, הסיכונים הגלומים בהן והתנאים הנדרשים למימושן, במטרה לייצר אופק מדיני-ייצובי שייקשה על המשך התבססות שלטון חמאס ברצועה.

חלופה א': יישום מלא של תוכנית טראמפ

האסטרטגיה

דחיפת הוועדה הטכנוקרטי (NCAG) לכניסה ולקבלת אחריות על כל הרצועה, בגיבוי כוחות משטרה וביטחון פלסטיניים (בהיקף של כ-15,000 שוטרים, כולל כוחות שיועברו מיהודה ושומרון), בליווי כוח ייצוב בינלאומי - ISF, וזאת על בסיס הסכמה פנים-פלסטינית. תהליך הפירוז יתבצע במקביל לשיקום תשתיות חיוניות וישען על מתווה מוסכם, שבמרכזו מסירה

מרצון של אמצעי לחימה התקפיים לידי ה-NCAG. לכוחות השיטור הפלסטיניים יוענקו סמכויות אכיפה מלאות, בעוד כוח הפיקוח הבינלאומי (ISF) יופקד על חניכה מבצעית, פיקוח ואימות.

היגיון ותועלת

מודל זה ייהנה מלגיטימציה גבוהה בציבור הפלסטיני ובקרב מדינות האזור והעולם, ימנע וואקום שילטוני, ויוכל להפחית התנגדות לו מצד האוכלוסייה העזתית. כישלון היישום של המודל, בעיקר בעקבות סירוב חמאס להתפרק מנשק, תהיה לישראל לגיטימציה לעבור לחלופות התקפיות יותר. מבחינה אופרטיבית, לכוחות מקומיים פלסטיניים נודע יתרון מבצעי ומודיעיני ברור: ההיכרות עם השטח, עם המבנה החברתי והחמולתי ועם דפוסי הפעולה של הארגונים מאפשרת תהליך פירוק מנשק יעיל יותר. מעבר לכך, כינון כתובת שלטונית יציבה ומתונה צפוי לעודד תמיכה פיננסית אזורית ובינלאומית רחבה במאמצי השיקום.

תנאים מקדימים

התנעת החלופה מחייבת לחץ אזורי מתואם ומאסיבי על חמאס, שיציע לו נתיב הישרדות פוליטית בתמורה לווייתור ממשי על יכולותיו הצבאיות. יש להקים קרן בינלאומית-אזורית ייעודית, שתזרים מימון לשיקום תשתיות חיוניות בכפוף לעמידה במדדי הפירוז. מבחינת ישראל, התנאי הקריטי הוא נכונות לפשרה תפיסתית: הסרת הווסו על מעורבות מוסדות הרשות הפלסטינית והשלמה עם שרידותו של חמאס כתנועה חברתית-פוליטית אך לא כארגון טרור/צבאי. בנוסף, נדרשים סינון ביטחוני והכשרה מקיפה לכוחות המשטרה והסדרת מנגנון להכנסת חומרי שיקום ודו-שימוש תחת פיקוח הדוק.

סיכונים ומחירים

התורפה המרכזית היא מורכבותה הפוליטית של החלופה והתלות המוחלטת בהסכמת חמאס להתפרק מנשקו וכן גמישות ישראלית שתכלול נסיגה של צה"ל משטחים המוחזקים כיום ברצועה כמרחבי אבטחה ותאפשר תחילת שיקום טרם פירוז מוחלט. קיים כאן סיכון ממשי ל"פירוז מדומה" בנוסח מודל חזבאללה - מצב שבו חמאס יסכים טקטית להסרת הלחץ ולהרוויח זמן, ישמר שליטה עקיפה, יחדיר את אנשיו למנגנונים החדשים, יסתיר תשתיות צבאיות ויימנע מפירוק ממשי שלהן. בנוסף, ה-NCAG והרשות סובלות מחולשה מבנית העלולות להקשות עליהן לעמוד בלחצים פנימיים מצד ארגוני הטרור מחד גיסא, ומצד האוכלוסייה העזתית והחמולות החמושות, מאידך גיסא. לצד אלו, הנסיבות הפוליטיות של ישראל ערב בחירות הופכת את החלופה לבלתי ריאלית בטווח הזמן הקצר.

גידור סיכונים

כדי לנטרל את סכנת הפירוז המדומה, יש לקיים פיקוח ואימות אפקטיביים של ISF ולעגן מנופי לחץ כלכליים ופוליטיים מתואמים מצד הקהילה הבינלאומית והאזורית, בליווי ערבויות קשיחות ממדינות האזור. קרן השיקום צריכה להיבנות כך שהזרמת הכספים תותנה בעמידה באבני דרך של פירוז, באימות של ISF ובשיפוט אמריקאי. מעל לכל, על ישראל להבטיח את שימור חופש הפעולה הביטחוני לפעולות סיכול בעת זיהוי איומים מוחשיים והפרות, או ניסיונות התעצמות מחודשים של חמאס במסווה אזרחי.

חלופה ב': דיפרנציאלית (שיקום ב"שטח הירוק" ושחיקת חמאס ב"שטח האדום")

האסטרטגיה

יישום שלב ב' של תוכנית טראמפ באופן מדורג ותחום לאזורים שבהם צה"ל השלים את טיהורם מתשתיות טרור ("האזור הירוק"), וזאת במקביל לגריעת יכולות ולשחיקת משילות חמאס ב"אזור האדום" באמצעות מבצעי פלישה, שחיקה באש וכרסום בנגיסות קטנות של שטחים שבשליטת חמאס. באזורים הירוקים הסמכויות האזרחיות וביטחון הפנים יועברו ל-NCAG ולמשטרה הפלסטינית ואז ייסוג צה"ל אל פרימטר ביטחוני מצומצם מהקו הצהוב וישמר בידי אחריות ביטחונית גוברת. כל שאזורים אלו ישוקמו, ניתן יהיה לעודד מעבר אוכלוסייה פלסטינית מהשטח האדום שבשליטת חמאס.

היגיון ותועלת

החלופה מיועדת לשבור את הקיפאון וליצור מודל אזרחי מתחרה לחמאס ב"שטח הירוק", תוך הגברת הסיכוי להצלחת ה-NCAG בייצוב ושיקום. בד בבד, ימשך לחץ צבאי לכרסום הדרגתי - דמוגרפי, טריטוריאלי וצבאי - באחיזת חמאס באזור האדום. בנוסף, בהובלת NCAG ובאישור ישראל יתאפשר מעבר של אוכלוסייה שאינה מזהה עם חמאס אל האזור הירוק. האצת השיקום ופיתוח פתרונות מחיה בני-קיימא באזור זה ייצרו תמריץ דמוגרפי למעבר מרצון של אוכלוסייה ממוינת ומאושרת, באחריות NCAG, מן השטח האדום. ככל שהאזור האדום יציע פחות הזדמנויות להתאוששות של האוכלוסייה העזתית, יישחק כוח המיקוח של חמאס, תוצג לעזתים דרך אחרת ואפקטיבית לשיפור מצבם, ויתאפשר לנגוס בהדרגה בשטחים האדומים, לטהר אותם ולהפכם לירוקים.

תנאים מקדימים

תמיכה וגיבוי מלא של ארצות הברית; נכונות ישראלית להעביר סמכויות אזרחיות ל-NCAG באזורים המטוהרים ומרחב פעולה למשטרה הפלסטינית; הבטחת מימון "קשיח" למיזמי השיקום בשטח הירוק ללא המתנה לפירוז כלל הרצועה; ובניית מנגנוני סינון ביטחוני שיאפשרו העברת אוכלוסייה מבוקרת (ובכללה פועלים ומשפחותיהם) מהאזור האדום לאזור הירוק.

סיכונים ומחירים

הסיכון הקריטי הוא הנצחת הסטטוס-קוו והפיכת חמאס לריבון קבוע דה-פקטו ב"שטח האדום", לצד זליגת טרור מתמדת לאזורי השיקום בניסיון מכוון להכשילם. מצב הביניים יקשה על גיוס המשאבים והסיוע הנדרש מהמערכות האזוריות והבינלאומיות. מעבר לכך, במהלך גלומה סכנה להחמרת המצב ההומניטרי באזור האדום, מה שעלול לגרום לחץ בינלאומי לעצירת הפעולה הצבאית שם ולדרישה להתנעת שיקום גם בלי פירוז.

גידור סיכונים

הסיכון המרכזי בחלופה הדיפרנציאלית הוא שחמאס ינקוט אסטרטגיית שיבוש אלים נגד האזור הירוק; ירי, הנחת מטענים, חדירות, פגיעה בעובדי שיקום, סחיטת קבלנים וניסיון להציג את המודל כבלתי ישים. לכן אין להסתפק בהקמת מרחב שיקום אזרחי, ויש לקדם את הרעיון של שילוב מדינות ערב, בעיקר מצרים ואמירויות, בניהול האזור כדי להקשות על חמאס לפעול משיקול של פגיעה בהן. על ישראל לסכם מראש עם ארצות הברית ועם מנגנון ה-ISF רשימה של "הפרות יסודיות" שתקנה לה חופש פעולה מידי נגד מקורות האיום, תוך שמירה על רציפות השיקום גם לאחר פיגועים. העיקרון: מחמאס ישלל כוח הווטו באמצעות הפעלת אלימות, וכל ניסיון שיבוש יביא להעמקת האבטחה, להאצת השיקום ולפגיעה מדויקת בנכסי חמאס - ולא לעצירת הפרויקט. משום שאיום על האזור הירוק יהיה לא רק טרור פיזי אלא גם השתלטות עקיפה על

כלכלת השיקום, יידרש מאמץ כלכלי-מודיעיני למניעת חדירת אנשי חמאס לשורות הקבלנים, הספקים, מנגנוני החלוקה וערוצי המימון.

חלופה ג': חזרה ללחימה (הכרעה צבאית ופירוז כפוי)

האסטרטגיה

חזרה למערכה צבאית רחבה וכיבוש מלא של הרצועה כדי לפרק את חמאס מנשק ואת הזרוע הצבאית שלו, תוך נטילת אחריות אזרחית זמנית על האוכלוסייה הפלסטינית. מטרת המהלך היא פירוק פיזי ומוחלט של יכולות חמאס והשמדת תשתיות ייצור, מעבדות אמל"ח ותוואי המנהרות בכל רחבי הרצועה. קיים סיכון כי בהמשך, לאחר טיהור השטח, לא יהיה גורם פלסטיני מתון אליו ניתן יהיה להעביר את האחריות לניהול השטח ולמנוע צמיחה מחודשת של חמאס.

היגיון ותועלת

החלופה נשענת על חוסר אמון ביכולת של חלופה לא-צבאית להביא לפירוז אפקטיבי של הרצועה ולמנוע מחמאס לשרוד ולשקם את כוחו לאחר ה-7 באוקטובר. המהלך ישיב לצה"ל חופש פעולה מבצעי מלא (אין מגבלת חטופים ברצועה) ויאלץ את חמאס תחת אש להגמיש את תנאיו. בהמשך למערכה באיראן, ישראל תמסגר את רצועת עזה כ"חזית של איראן" שיש לפרק, ולמנוע היווצרות "מודל לבנוני" עמום בגבול הדרום. מטרת המהלך היא ליצור "דף חלק" שיאפשר את יישום מתווה טראמפ בתנאים טובים יותר.

תנאים מקדימים

התנעת מהלך כזה מחייבת כישלון מוכח ומתועד של יישום הפירוז במתווה טראמפ, הכרה אזרחית ובינלאומית בכך שחמאס טרפד את המתווה והתעצמות מהירה שלו, לצד אזלת יד של כוח הייצוב הבינלאומי (ISF) והמשטרה הפלסטינית. תנאי קריטי הוא קבלת לגיטימציה, או לפחות "אור ירוק" שקט, מממשל טראמפ. לאחר המערכה באיראן, חוסר הסבלנות של טראמפ למשיכת זמן מצד חמאס עשוי לספק לישראל את הלגיטימציה הנדרשת להפעלת כוח. תידרש גם מוכנות וכשירות אופרטיבית גבוהה של צה"ל למערכה ארוכה (כתלות במצב בלבנון וביהודה ושומרון).

סיכונים ומחירים

הסיכון האסטרטגי החמור ביותר הוא "שקיעה בבוץ העזתי" - נשיאה במחירים המצטברים של מצב מלחמתי מתמשך במספר זירות ושחיקת כוחות צה"ל. שליטה מלאה תטיל על ישראל נטל כלכלי והומניטרי כבד מנשוא עקב נטילת האחריות האזרחית על מעל ל-2 מיליון תושבים, בלי כתובת ברורה להעברת האחריות בהמשך. מעבר לכך, מהלך זה עלול להעמיק את השסע הפנימי בישראל, להוביל לבידוד בינלאומי ולהמשך הסחף בדעת הקהל העולמית נגד ישראל, לשחיקה נוספת ביחסים עם מדינות האזור ולהקפאת הסיכויים להרחבת 'הסכמי אברהם', ולחיכוך אסטרטגי מסוכן עם ממשל טראמפ וגם ממשל אמריקאי עתידי.

גידור סיכונים

חלופה זו צריכה להישמר כ-Plan B בלבד, ותופעל רק לאחר מיצוי יתר החלופות. כדי לצמצם את החיכוך המדיני, יש למסגר את המערכה כ"מבצע פירוז זמני" מתואם עם ארצות הברית, ולא ככיבוש קבוע ולבטח התנחלות. המפתח לגידור הסיכון של "הבוץ העזתי" הוא הכנת אסטרטגיית יציאה סדורה: תיאום מראש של העברת סמכויות מהירה לידי ה-NCAG ולכוח השיטור הפלסטיני (בגיבוי ה-ISF), בדירוג עם השלמת שלב הטיהור הצבאי בכל גזרה ברצועה.

משמעויות והמלצות

בתום המערכה באיראן, ישראל תימצא בצומת הכרעה אסטרטגי אשר לעתיד רצועת עזה. הימנעות מקבלת החלטות תותר את עזה כזירת טרור ולחימה פעילה, עם סיכון באובדן הלגיטימציה האמריקאית ללחימה. מניתוח החלופות והמציאות בשטח עולות ארבע משמעויות מרכזיות למרחב התמרון הישראלי:

- **שימור המצב הנוכחי שקול להנצחת חמאס.** הבחירה הפסיבית בהמשך ניהול הסכסוך במתכונתו הנוכחית - בלי יצירת אלטרנטיבה שלטונית - משרתת את חמאס. היא תאפשר לארגון להמשיך להשתקם בחסות המשבר ההומניטרי, להשתלט על משאבים, להתעצם מחדש ולהתקבע כעובדה מוגמרת וכריבון דה-פקטו בשטח.
- **יישום מתווה טראמפ במתכונתו המלאה ובאבחה אחת הוא חסר סיכוי.** הציפייה ליישום מלא של תוכנית טראמפ בכל רחבי הרצועה במקביל, תוך אמונה שחמאס יתפרק מנשקו מרצון ויאפשר העברת שלטון חלקה ל-NCAG, מנותקת מהמציאות. בהיעדר כוח אכיפה אפקטיבי, חלופה כזו תוביל ל"פירוז מדומה".
- **החלופה הצבאית תגבה מחירים כבדים ולא הכרחיים.** חזרה ללחימה עצימה וכיבוש מחדש של הרצועה יובילו לשקיעה בבוץ העזתי ויטילו על ישראל נטל כלכלי ואזרחי עצום הכרוך בניהול אוכלוסייה של למעלה משני מיליון איש בסביבה הרוסה וחרבה. חלופה זו עשויה לייצר חיכוך מדיני חריף עם ארצות הברית, מדינות האזור והעולם, ויש להימנע ממנה ככל האפשר.
- **חולשת הארכיטקטורה של מועצת השלום.** נכון לעת זו, מועצת השלום (BoP) ומוסדותיה סובלים מריק מוסדי, תפעולי, כלכלי ואנושי. למועצה חסרים המשאבים הכספיים הנדרשים (מול [צרכי שיקום של למעלה מ-70 מיליארד דולר](#)), הקשב הפוליטי הרציף והמומחיות המבצעית בשטח, ומתגלים קשיים בגיוס ובהכשרת הכוחות המבצעיים (ISF), וגם כוח השיטור הפלסטיני). גופים אלו אינם מסוגלים לשאת על גבם כיום את התוכניות מרחיקות הלכת של מתווה טראמפ.

מה עשוי לשכנע את חמאס להסכים לפירוז? חמאס לא יסכים לפירוק מנשק באופן שישראל דורשת: פירוק מלא, מהיר, חד וברור. האפשרות הסבירה ביותר שתוכל להזיז אותו מעמדתו כוללת חמישה רכיבים: (1) יישום מעשי ונראה לעין של שלב א' לפני דרישת פירוז בלתי הפיכה: עצירת תקיפות, הרחבת סיוע, פתיחת מעברים, נסיגות מוגדרות של צה"ל וכניסת NCAG לרצועה בפועל; (2) צעדי ייצוב הומניטארי מיידיים, דוגמת הפעלת תחנת הכוח, הכנסת קרוואנים וסיוע הומניטרי רחב; (3) שלביות שתתחיל בנשק כבד ולא בנשק קל. דרישה מיידיית למסירת נשק אישי תיתפס ככניעה מוחלטת ותיתקל בסירוב; (4) מנגנון הישרדות לאנשי חמאס - מסלול של חנינה, שילוב אזרחי, תפקידים בשירותים ציבוריים ושילוב מסונן במשטרה. בלי פתרון לאלפי פעילים, חמאס יחשוש מפירוק עצמי שיוביל לרדיפה, חיסולים, נקמה פנימית או אובדן פרנסה; (5) ערבויות חיצוניות שאינן תלויות רק בישראל. חמאס יצטרך ערבויות מצריות, קטריות, טורקיות ואמריקאיות.

על מנת לעצור את תהליך התעצמות חמאס ולייצר מציאות ביטחונית ואזרחית משופרת, נדרש שינוי פרדיגמה במדיניות הישראלית, הנשען על ההמלצות הבאות:

- **להירתם להתנעה מחודשת של יישום מתווה טראמפ.** לאפשר למלאדנוב ליישם את תוכניתו, תוך שכנוע חמאס להסכים לכניסת NCAG ולפירוק הנשק הכבד וההתקפי תחילה. לשם כך נדרש למלא יחד שלושה תנאים: ישראל

תצמצם את התקיפות ברצועה, למעט סיכול איומי טרור ממשיים; המתווה יתחיל בפירוק נשק כבד ולא נשק קל; ה-NCAG לא יוצג כמנגנון להחלפת חמאס בכפייה, אלא כמסגרת פלסטינית טכנוקרטית, שתאפשר שיקום חיוני של תשתיות הרצועה. במקביל יוקם מסלול להשתלבות אזרחית לחלק מפעילי חמאס. לעומת זאת, דרישה לפירוק מלא מראש, לפני נסיגות, לפני שיקום ולפני ערביות, תיתפס כמעט בוודאות כמלכודת בעיני חמאס. במצב כזה, חמאס יעדיף להמשיך למשוך זמן, לדרוש יישום שלב א', ולהיטמע ככל האפשר במנגנונים החדשים, בלי לוותר על כוחו הממשי.

- **קידום אקטיבי של החלופה הדיפרנציאלית.** על ישראל לבצע שינוי מדיניות ולהציג תמיכה יזומה ביישום מתווה טראמפ במודל דיפרנציאלי. יש להתחיל בהקמת מודל משילותי מתחרה לחמאס באזורים הירוקים (למשל ברפיח והתוחמת הצפונית) באמצעות ה-NCAG, תוך האצת מאמצי שיקום נקודתיים ומשיכת אוכלוסייה מהאזורים שבשליטת חמאס, לצד אבטחה הרמטית של האזורים המשתקמים וגריעת יכולות מתמשכת של חמאס.
- **הגדרת פירוז אפקטיבי.** על ישראל לצקת תוכן ברור וקשיח להגדרות פירוז אפקטיבי, ולסכם מראש מול ממשל טראמפ אילו פעולות של חמאס ייחשבו "הפרה יסודית" של ההסכם. רשימה כזו (שתכלול, למשל, ייצור אמל"ח או שיקום מנהרות) תעניק לישראל לגיטימציה אוטומטית להפעלת כוח, בלי להיחשב כמי שחיבלה במתווה וניצלה הזדמנות להשתלט על שטחים אדומים ולהפוך אותם לשטח ירוק מטוהר מתשתיות טרור.
- **המערכה הכלכלית.** פירוז פיזי חייב להיות מגובה בחנק פיננסי. על ישראל והקהילה הבינלאומית ליצור מנגנוני מימון קשיחים למיזמי תוכנית טראמפ ול-NCAG, ובמקביל להפעיל מאמץ אגרסיבי לחסימת ערוצי המימון של חמאס, בדגש על עצירת יכולתו להשתלט על הסיוע ההומניטרי, לגבות מיסים ודמי חסות מהסיוע ההומניטרי ומהכלכלה המקומית.
- **מתן אופק מדיני כיסוד לתמיכה אזרחית.** הצלחת השיקום - ובעיקר נכונותן של מדינות ערב המתונות, ובפרט איחוד האמירויות וערב הסעודית, להיכנס לוואקום ולקחת אחריות במקום קטר וטורקיה - מחייבת את ישראל להציג התחייבות רשמית לאופק מדיני ולחדול משלילת הרשות הפלסטינית כשותף לכינון שלטון מתון במקום חמאס ברצועת עזה (אין חלופה טובה יותר). ללא אופק כזה, ישראל תישא לבדה בנטל ניהול הרצועה.
- **החלופה הצבאית כמוצא אחרון בלבד.** אפשרות החזרה למלחמה כוללת צריכה להישמר רק כחלופת גיבוי אחרונה. היא תופעל רק לאחר תכנון אסטרטגי מדוקדק שיכלול אסטרטגיית יציאה ברורה וכתובת מעשית ואפקטיבית להעברת אחריות אזרחית, ורק אם יוכח כי כלל החלופות האזרחיות והבינלאומיות לטיהור הרצועה מחמאס ומיתר הגורמים החמושים כשלו לחלוטין.